

Формальний та реальний статус УСРР у
«договірній федерації» радянських республік.
Християн Раковський. Утворення СРСР:
наслідки для України. Адміністративно-
територіальний поділ УСРР

План уроку

- ◆ Формальний та реальний статус УСРР у «договірній федерації» радянських республік. Християн Раковський.
- ◆ Утворення СРСР: наслідки для України. Адміністративно-територіальний поділ УСРР

Внутрішнє і міжнародне становище України

Внутрішнє становище

- Перетворення народного господарства країни до початку 1921 р. на руїну (зруйновано машинобудівні підприємства, залізорудна і вугледобувна промисловість, металургія; занепад легкої та харчової промисловості).
- Скорочення удвічі кількості промислових робітників.
- Скрутне становище сільського господарства (скорочення на чверть посівних площ; погіршення обробки землі; позбавлення селян економічних стимулів політикою продрозкладки).
- Ускладнення ситуації у зв'язку з неврожаєм 1920 р.
- Робітничі страйки на підприємствах Харкова, Києва, Одеси та ін. Висунення страйкуючими поряд з економічними політичних вимог («Ради без більшовиків»).
- Протести селян проти вилучення продовольства за продрозкладкою й заборони торгівлі. Повернення селян до збройної боротьби.
- Кваліфікація більшовиками могутньої хвилі антирадянських селянських повстань як *«куркульський бандитизм»*.
- Розгортання боротьби з повстанським рухом, яку очолили Х. Раковський і М. Фрунзе; направлення на боротьбу з повстанцями червоноармійських загонів В. Блюхера, П. Дибенка, Г. Котовського

Між-
народне
станови-
ще

- Встановлення УСРР дипломатичних відносин за іншими державами.
- Утворення зусиллями Х. Раковського наркомату зовнішньої торгівлі та забезпечення істотної самостійності його діяльності.
- Робота наприкінці 1921 р. торговельних представництв та місій УСРР в *Берліні, Гамбурзі, Варшаві, Данцигу, Празі, Відні, Ризі, Римі* та ін.
- *Лютий 1921 р.* — підписання першої мирної угоди радянської України з *Литвою*; згодом встановлення дипломатичних відносин з іншими країнами Балтії — *Латвією* та *Естонією*.
- *18 березня 1921 р.* — укладення Ризького договору між РСФРР і УСРР, з одного боку, та Польщею, — з іншого, згідно з яким державним кордоном визнавалася лінія фактичного розмежування до початку радянсько-польської війни. Включення Х. Раковського до складу російської делегації на Генуезькій конференції.
- *Кінець 1922 — початок 1923 рр.* — участь України разом із Росією та Грузією у складі єдиної делегації в роботі Лозаннської конференції, на якій обговорювалося питання про режим чорноморських проток

Входження УСРР до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР)

Державний
статус
України
в 1921—
1922 рр.

- *Грудень 1920 — грудень 1922 р.* — формування «*договірної федерації*»:
- *28 грудня 1920 р.* — підписання представниками Росії В. Леніним і Г. Чичеріним, з одного боку, та представником України Х. Раковським — з іншого, угоди про військовий і господарський союз між двома державами. Уряд Росії та України оголосили про об'єднання у сім наркоматів: *військових і морських справ, ВРНГ, зовнішньої торгівлі, фінансів, праці, шляхів, а також пошти і телеграфу* (за угодою об'єднані наркомати входили до складу РНК РСФРР і мали в РНК УСРР своїх уповноважених).
- Нерівноправність республік у складі договірної федерації: надання державним органам РСФРР загальнофедеративних функцій управління, що ставило РСФРР у привілейоване становище порівняно з УСРР

Утворення
СРСР.
Статус УСРР
у складі
Радянського
Союзу

- *10 грудня 1922 р.* — схвалення на VII Всеукраїнському з'їзді рад у Харкові проекту основ *Конституції СРСР* та *Декларації про утворення Союзу РСР*.
- *30 грудня 1922 р.* — відкриття в Москві I Всесоюзного з'їзду рад, який: ухвалив рішення створити нову державу у складі чотирьох республік (БСРР, УСРР, РСФРР та ЗСФРР) під назвою СРСР; затвердив Декларацію про утворення СРСР; прийняв Союзний договір; створив комісію для розробки Конституції СРСР; створив органи влади нової держави — *Всесоюзний ЦВК та Раднарком СРСР*.
- *31 січня 1924 р.* — ухвалення II Всесоюзним з'їздом рад першої Конституції СРСР, яка остаточно юридично закріпила державні основи Союзу РСР, а Українську СРР — у складі цієї держави.
- *Травень 1925 р.* — внесення змін до Конституції УСРР IX Всеукраїнським з'їздом рад, якими було остаточно законодавчо закріплено вступ України до СРСР

Результат

- З утворенням СРСР відбулося звуження суверенних прав України, однак проголошення СРСР закріпило деякі завоювання українського народу, серед яких — визнання територіальної цілісності України, збереження власного адміністративного апарату тощо